

KÜRESELLEŞME KARŞITLARININ ŞİDDET OLGUSUNA İLİŞKİN TEMEL YAKLAŞIMLARI¹

Basic Approaches Of Anti – Globalization Supporters On Violence

Beyzade Nadir ÇETİN²

ÖZET

Küreselleşme olgusu bir süreç olarak toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel açıdan çeşitli değişim ve dönüşümleri ortaya çıkarmıştır. Toplumsal bakımdan ortaya çıkan her değişim ve dönüşüm ise, süreç içerisinde kendi karşıtlarını veya yeni konumlanmalara sebep olmaktadır. Küreselleşme olgusu taşıdığı bu değişim ve dönüşüm sürecinden dolayı kendi karşıtlarını ortaya çıkarmıştır. Küresel neoliberal politikalara karşıtlık temelinde beliren bu karşı çıkışların ortaklaşması ise, küreselleşme karşıtlığı veya küreselleşme karşıtı hareket olarak adlandırılmaktadır.

Küreselleşme karşıtları, küreselleşme sürecine ilişkin algılayış ve tutumlarını belirlerken sürece dair oluşan farklı durumlara ilişkin çeşitli düzey ve şekillerde yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Bu çalışma ile küreselleşme karşıtlarının küreselleşme sürecinde beliren şiddet olgusuna ilişkin tutum ve yaklaşımları belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme Karşıtlığı, Küreselleşme karşıtı hareketler, Şiddet algıları

ABSTRACT

The concept of globalization revealed various changes and transformations as a process. Each change and transformation that socially generated causes own opponents and new situations in its process. Because of this change and transformation process carried by the phenomenon of globalization has revealed its own opponents. Collectiveness of oppositions that appear on the basis of global neo-liberal policies called anti-globalization or anti-globalization movement.

Anti-globalization supporters have demonstrated approaches in various levels and ways about different situations regarding the process while determining their perceptions and attitudes about globalization. In this study the anti-globalization supporters' attitudes and approaches about violence that appears in the process of globalization are tried to determine.

Key Words: Anti-Globalization, Movements Against Globalization, The Perception of Violence

GİRİŞ

Toplumlar, değişim ve dönüşüm dönemlerinde farklı yapılanmalar, birliktelikler, çatışmalar veya organizasyonlar şeklinde kendilerini yeniden tanımlama ve yaşanan sürece ilişkin bir konum alma çabası gösterirler. Toplumsal hareketler olarak adlandırdığımız, sosyolojik birliktelikler de özellikle toplumsal dönüşümün yaşandığı dönemlerde bu şekilde algılanabilecek bir tanımlama ve konum alma çabası olarak kabul edilebilirler. Toplumsal hareketler, yapısal anlamda bir gerginliğe, ekonomik veya sınıf temelli bir geri düşüşe veya kültürel manada yeniden bir inanç belirlenimine gösterilen tepkiler olarak değerlendirilebilir.

¹ Bu çalışma, Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi (FÜBAP) tarafından desteklenmiştir.

² Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Elazığ; bnaadircetin@firat.edu.tr

Sosyal hareketler, teknolojik gelişme ve ilerlemeler neticesinde dünya çapında yaşanan kültürel, siyasi, sosyal ve ekonomik değişimlere bağlı olarak yaşanan dönüşümlere kendilerini uydurmuş ve sürece entegre olabilmıştır. Yapısal bir gerginliğe, ekonomik bir krize veya modernliğin etkilerine karşı geleneksel bağlamda ortaya çıkan, bürokratik manada modern perspektifle rasyonel bakış açısına sahip, bir kahraman veya lider sultasına dayanan eski tip sosyal hareketler; iletişim imkânlarının artması, küreselleşme sürecinin hızlanması ve yaygınlaşması, post modern kültürel ve toplumsal etkiler ile kendine özgü yapısal değişikliğe uğramış yeni sosyal hareketler haline dönüşmüşlerdir. Bu bağlamda yeni sosyal hareketler, eski sosyal hareketlerden;

- Ekonomik olmayan taleplere de yönelmeleri,
- eski bürokratik örgütlenmelerden farklı olarak anti bürokratik bir biçimde yapılanmaya başlamaları,
- liderlik anlayışı ve bir kahraman önderliğinde birleşme yerine, gönüllülük esası ile aktivist denen ve süreçte eşit yönetim hakkına sahip birliktelikler olarak ortaya çıkmaları ve
- iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden sonuna kadar faydalanmaları bakımından farklılaşmaktadır.

Küreselleşme karşıtı hareketler, bahsedilen bu farklılaşmaları tam manasıyla bünyelerinde barındırmaları dolayısıyla yeni sosyal hareketler kapsamında değerlendirilmekte ve küreselleşme sürecine ilişkin geliştirdikleri algılamaları ve geliştirdikleri tutumları itibariyle de değişim ve dönüşümler esnasında beliren bir topluluk veya bir organizasyon olmaları bağlamında bir toplumsal hareket olarak kabul edilmektedirler.

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Bu araştırma, küreselleşme sürecine reddeden ve eleştirel bir tarzda yaklaşan sürecin olumsuzlukları üzerinden karşıtlığını temellendirmiş olan küreselleşme karşıtlarını konu edinmektedir. Bu kapsamda araştırma ile küreselleşme karşıtlarının eleştirel ve reddeden bir tarzda yaklaştıkları küreselleşme sürecine ilişkin geliştirdikleri yaklaşım, algılayış ve tutumların belirlenmesi amacını taşımaktadır.

Dünya çapında 1994 yılından bu yana oldukça geniş yankılar uyandırarak yayılmaya başlayan küreselleşme karşıtlığı, ülkemizde ancak 1998 yılında küreselleşme karşıtı bir çalışma grubunun kurulmasıyla yaygınlaşmaya başlamıştır. 2001 yılından beri de küreselleşme karşıtlığı ülkemizde oldukça yayılmıştır. Türkiye’de küreselleşme karşıtlığının zemini, kurulan küreselleşme karşıtı örgüt, organizasyon, platform ve oluşumlardır. Küreselleşme karşıtı oluşumlar farklı oda, sendika, dernek ve siyasi partiler tarafından bileşen düzeyinde desteklenmektedirler. Ülkemizde pek de yeni bir süreç olmamasına rağmen Türkiye’de bu kitle üzerine yapılmış olan çalışmaların sayısı oldukça azdır.

Bu araştırma nitel uygulamalı bir alan araştırmasıdır. Derinlemesine mülakat yöntemiyle, araştırma kapsamına giren örneklemin, araştırma konusuna ve amacına uygun bir biçimde değerlendirilmesi ve yaklaşımlarının belirlenmesi amacı taşımaktadır. Alan araştırması ya da benzer çalışmalarda ortaya konulan anket ya da benzer testlerin öne sürülerek daraltılmış alanda kişilerin bu seçeneklere gösterdikleri tepkilere indirgenerek olayın anlaşılıp yorumlanması mümkün olamamaktadır. Soruları ve muhtemel cevapları kendi bakış açımızla belirleyip kişilerin bu seçeneklere göre cevaplamalarını bekleme sadece bizim gibi düşüncelerini beklemeden öte bir davranış olamaz. O halde olaylara bakış açısından olaydaki kişilerin olay ve eylemlere kendilerince yükledikleri anlam nicel bakış açısıyla tam olarak ortaya konamaz. Rabinov ve Sullivan’ın belirttikleri üzere; “insanların artık körü körüne yerleşik kültürel rollere, normlara, sembollere, anlamalara göre davranmadıklarını (Normatif Paradigma), aksine her etkileşimin bir yorumsal süreç olduğunu varsaymaktır. İnsan her bir sosyal durumda hangi rolün kendinden beklediği –kendisine hangi rolün biçildiği- ve kendi perspektifinin ne olduğu ile ilgili kararlar almak zorundadır. Şayet sosyal eylemler böyle bir yorumlamaysa, bilim adamları da haklı olarak ciddi birer “yorumcu” olmak zorundadır”

(Mayring, 2000: 2). Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır”. Başka bir anlatımla nitel araştırma kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevrede araştıran ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 39).

Bu çalışma kapsamında, Araştırma konusunun ana evreni, bütün olarak küreselleşme karşıtlarıdır. Ancak yapmış olduğumuz çalışmanın evreni, Türkiye’deki küreselleşme karşıtı oluşumlara üye olan ve kendini küreselleşme karşıtı olarak nitelendiren kişilerdir. Türkiye’de İstanbul ilinde kurulmuş ve bu ilde faaliyetlerini sürdüren çeşitli küreselleşme karşıtı oluşumlar vardır. Bu oluşumlardan biri, Türkiye MAI ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu, diğeri Türkiye Sosyal Forumu ve bir diğeri ise, Küresel Barış ve Adalet Koalisyonu’dur. Çalışma kapsamında görüşme yapılan görüşmeciler bu üç oluşum üyeleri arasından seçilmiştir. Çalışma sürerken TSF ve Küresel Bak üyelerinin görüşlerinin birbirine yakın olduğu ve Küresel Bak’ın TSF içerisinde bir bileşen olarak Türkiye Sosyal Forumu bünyesinde faaliyet gösterdiği anlaşıldığından çalışmanın genelinde TSF ve Küresel Bak görüşmecilerinden elde edilen yanıtlar TSF grubu düşünceleri olarak birleştirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini belirlerken bu üç oluşum, küreselleşme karşıtı oluşumların evreni kabul edilmiş ve bu üç oluşumun aktivistleri arasında örneklem belirlenmiştir. Örneklem belirlenirken özellikle bu oluşumların herhangi bir üye kayıt sistemi olmadığından ve katılım gönüllülük esasına dayandığından ilk etapta görüşmecilerin belirlenmesi zor olmuştur. Bu oluşumlara bağlı aktivistlerin yönlendirmeleri ile eşit sayıda örneklem belirlenmiş ve bu kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Buna göre araştırma örneklemini şu şekilde belirlenmiştir: Anti-Mai grubu toplam altı kişiden oluştuğunu ifade etmişler ve bu gruptan beş kişi ile görüşülmüştür. Dolayısıyla Anti-Mai grubu örneklemini evreni yansıtmaktadır. TSF grubunun örneklemini, bu oluşuma bağlı ofisteki kayıtlardan ulaşılan altı kişi oluşturmuştur. Küresel Bak grubunun örneklemini ise, yine aynı şekilde oluşumun ofisinden ulaşılan yedi kişi oluşturmuştur. Dolayısıyla bu çalışmanın örneklemini, 18 küreselleşme karşıtı aktivist oluşturmaktadır.

Yapılan bu genel araştırma verilerinden olarak, makale konusunu oluşturan küreselleşme karşıtlarının şiddet olgusuna ilişkin yaklaşım ve tutumları elde edilen genel verilerden seçilerek, bu konudaki algılayış ve yaklaşımları sunulmaya çalışılmıştır.

KÜRESELLEŞME KARŞITLIĞI VE KÜRESELLEŞME KARŞITI HAREKET OLGUSU

Küresel neoliberal politikaların ekonomik alanda uygulamaya konulması ile birlikte siyasi, kültürel ve toplumsal alanlarda varlığını hissettirmeye başlayan küreselleşme olgusu; dünya çapında tek bir toplumsal, siyasi ve kültürel algılayış ortaya çıkarmaya başlamıştır. Küresel aktörler eliyle/gücüyle belirlenmeye çalışılan algılayış, süreç devam ederken toplumsal yansımalarını ortaya çıkarmış ve küresel ekonomik yeni yapılanmaya karşıt grup, topluluk ve organizasyonları da küreselleştirmiştir. Küreselleşme karşıtlığı, kendisini 1999 yılında Seattle eylemleri ile gündeme taşımış ve küreselleşme sürecinin karşısında, küreselleşme sürecinin kendisi kadar etkili bir biçimde durmaya başlamıştır. En temel manada, “dünya halklarının küresel barbarlığa karşı gösterdiği tepkilerin kendiliğinden ortaklaşması” (Mahmutoğulları, 2002: 2) biçiminde tanımlanan küreselleşme karşıtlığı, “küreselleşmenin ağırlıklı siyaset, toplum, kültür ve çevre açılarından getirdiği olumsuzluklara, yetersiz kaldığı alanlara gösterilen tepkinin ortak adı” (Tuna, 2005: 105) şeklinde de tanımlanmaktadır.

Küreselleşme karşıtı hareket, ortaklaşma kavramı üzerinden analiz edilen/edilmesi gereken bir toplumsal karşı çıkış olarak dikkati çekmektedir. Kendilerine özgü örgütlenme yapılarına sahip

bulunan küreselleşme karşıtı hareket, çeşitli eylem modelleri olan ve farklı üye profiline sahip bulunan bir toplumsal birliktelik durumundadır. Küreselleşme karşıtlığı, kelime anlamı olarak değerlendirildiğinde dünyaya yön veren küresel değerlerin oluşturulmasına, ulusların ticari, sosyal ve kültürel ilişkiler kurmalarına ve dünya sorunlarına çözüm geliştirme çalışmalarına karşıtlık şeklinde algılanabilir; ancak hareketin ortaya çıkışına ve genel sürece hâkim amaçları incelendiğinde, durumun bu şekilde olmadığı görülmektedir. “Küreselleşme Karşıtı” olarak tanımlanan oluşumların çoğu ve bunların bağlı olduğu ideolojiler, hak eşitliği, gelir dağılımında ve düzeyinde adalet, serbest dolaşım hakkı gibi küresel çapta pek çok fikri savunmaktadır. Bu anlamda, küreselleşme karşıtlığı, küresel kapitalizm karşıtlığı veya alternatif küreselleşme gibi daha geniş anlamlarla nitelendirilmektedir. Belli bir ideolojiye oturtmak bir tarafa, sağ ve sol görüşe yakın göstermek dahi oldukça zordur. Küreselleşme karşıtı hareketin sonucunda ortaya çıkan kavramların çoğu, birbirine uzak olsa da çok farklı politik görüşte olan insanın ilgisini (Tuna, 2005: 105) çekmeyi başarmıştır.

Küreselleşme karşıtı hareket, küreselleşme sürecinin eksiklerini ve olumsuzluklarını ortaya koymak bakımından farklı bir tarzda değerlendirilmesine rağmen; küreselleşme sürecine dâhil olma ve daha iyi bir dünya kurma idealini taşıması bakımından da farklı bir açıdan değerlendirilmelidir. Bu bakımdan küreselleşme karşıtı hareketler için “alternatif küreselleşme” veya “aşağıdan küreselleşme” gibi kavramlar da kullanılmaktadır.

Alternatif küreselleşme kavramı, daha çok “başka bir dünya mümkün” biçimindeki sloganlaşmış küreselleşme karşıtı anlayıştan kaynaklanmaktadır. Bu sloganla temel anlamda, küreselleşme sürecinin insanlığa yakışır bir biçimde gerçekleşebileceği, tek yolun küresel neoliberal politikalar ekseninde ortaya çıkan bir küreselleşme anlayışı olmadığı anlayışı ortaya konmaya çalışılmaktadır. Böyle bir anlayış, küreselleşme karşıtı hareketin belli bir ideolojik söylem ve küreselleşme sürecine ilişkin düşünce iklimi geliştirdiği biçiminde yorumlanmaktadır. Sosyal Forum biçiminde yapılan toplantılar esnasında ise, bu durumu kanıtlar nitelikte; sürece ilişkin insan ve çevre temelli yaklaşımların tartışıldığı görülmektedir.

Aşağıdan küreselleşme kavramı ise, neoliberal eksenli olarak küresel aktörler tarafından dünyaya dayatmaya çalışılan ancak küreselleşme karşıtlarının insani bakımdan insanlığa olumsuz yansıdığı düşünüldüğü neoliberal küresel politikalara karşı, kendiliğinden oluşan ve daha çok küçük birlikteliklerden ve yerelliklerden başlayan muhalefet hareketlerini anlatabilmek bakımından kullanılmaktadır. Küreselleşme süreci, insanlara zorla ve yukarıdan küresel aktörler vasıtasıyla dayatılan bir süreç olarak kabul edildiğinde; küreselleşme karşıtı hareket ise, kendi söylemini belirlemiş ve aşağıdan bu süreçler sebebiyle ezilen kesimlerin isyanını ifade etmektedir. Bu anlamıyla küreselleşme karşıtı hareket için “aşağıdan küreselleşme hareketi” de denmektedir. Falk’a göre, aşağıdan küreselleşme, tepeden belli bir otoriteden kaynaklanan küreselleştirmeye yönelik bir eleştiri ve direniş hareketidir. Bu hareket, hem yerel hem de ulusal aşırı şekilde gerçekleşmektedir. Yerel karşıtlık –bir barajın veya nükleer reaktörün inşa yeri ya da ormanın yok edilmesi gibi- genellikle belli bir zamanda ve mekânda gerçekleşirken, ulus aşırı karşıtlık ise, yüzlerce sivil girişimde bilgi ve siyasi eylemin ilişkilendirilmesini içermektedir. (Falk, 2002: 175) Falk’un “Aşağıdan küreselleşme” dediği şey son bahsedilen ulus aşırı karşıtlıktır. Aşağıdan küreselleşme hareketi olarak küreselleşme karşıtlığı tanımlandığında, bu anlamıyla yukarıdan insanlara dayatılan küreselleşme ideolojisine karşı bir ideolojik mücadeleden söz edilebilir. Aşağıdan küreselleşme kavramı, küreselleşme karşıtı birlikteliklerin hangi bakış açısıyla bir araya geldiklerini ortaya koymak bakımından önemli bir kavramdır.

Wallerstein, küreselleşme karşıtı hareketleri değerlendirirken eski toplumsal hareketlerden ayırmaktadır. Ona göre, 1990’lı yılların sonundan itibaren adına “altermondialisme” denilen bir süreç yaşanmaya başlanmış ve neticede sisteme karşıt olan yeni toplumsal hareket biçimleri ortaya çıkmıştır.

Yeni bir biçimde beliren bu hareketlerin ortaya çıkışını bir akıma benzeten Wallerstein, bu akıma “Porto Alegre Ruhü” demektedir. Yaşanan süreçte; Wallerstein’a göre, bu akım 25–50 yıllık zaman dilimi içinde küresel anlamda gerçekleşecek siyasal mücadelenin önemli bir temeli olarak kendisini gösterecektir (Wallerstein, 2006: 138–139). Wallerstein, Porto Alegre Ruhü olarak adlandırdığı olguyu; “dünya çapındaki sistem karşıtı hareketler ailesinin hiyerarşik olmayan bir biçimde bir araya gelmesiyle, a) entelektüel netliğe, b) halkın seferber edilmesine dayalı, insanların hayatında hemen işe yarar görülebilecek militan eylemlere, c) daha uzun vadeli, temel değişimleri savunma girişimlerine doğru yol alınması” olarak tanımlamaktadır. Wallerstein’a göre, Porto Alegre ruhunun üç can alıcı unsuru vardır. Birincisi, Jesse Jackson’ın “gökkuşağı koalisyonu” adını verdiği yapıya yaklaşan gevşek bir yapı olması, ikincisi, Güney ve Kuzey’den çeşitli hareketleri dünya ölçeğinde hem de göstermelik denemeyecek bir biçimde bir araya getirmiş bir yapı olmasıdır. Üçüncü olarak ise, hem entelektüel açıdan (Davos ruhuyla küresel bir mutabakat arayışında değildir) hem de siyasi açıdan (1968 hareketlerinin militanlığı anlamında) militan bir anlayışı (Wallerstein, 2004: 223) benimsemiş olmasıdır. Wallerstein, küreselleşme karşıtı hareketleri sistem karşıtı bir hareket olarak değerlendirerek, yaşanan küresel dönüşüm sonucu ortaya çıkan hareketleri küreselleşme karşıtlığı olarak değerlendirmiştir. Bu hareketler, çoklu yapıları, entelektüel birikimleri, militan tarzdaki eylemleri ve uzun vadede olabilecek değişimleri arzulamaları bakımından küresel anlamda önem kazanmaktadırlar.

Küreselleşme karşıtı hareketler; ekonomik olmayan taleplere yönelmiş olmaları, anti-bürokratik bir yapılanma biçimini uygulamaya çalışmaları, gönüllülük esasına dayanan ve süreçte eşit yönetim hakkına sahip aktivist olarak adlandırılan üyeleri bir araya getirmesi bakımından ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeleri tam anlamıyla; birlikteliği meydana getirebilmek manasında kullanmaları dolayısıyla yeni sosyal hareketler paradigması kapsamında değerlendirilmektedirler. Yeni sosyal hareketler paradigması kapsamında ele alınan küreselleşme karşıtı hareket bu yönüyle; kapsamı bakımından genel bir toplumsal hareket, amaçları bakımından plüralist bir toplumsal hareket ve siyasal temele sahip olmayan parlamento dışı bir toplumsal hareket olarak değerlendirilmektedir.

Küreselleşme karşıtlığı çok farklı şekillerde değerlendirilmektedir. Bir grup akdemiysen, küreselleşme karşıtlığının amaçsız ve genel olarak insanlığa faydalı olmayacak bir hareket olduğunu iddia ederken, basın organları da küreselleşme karşıtı hareketi, amaçsız ve anarşist bir şiddet hareketi ya da toplumsal bir supabın boşalması olarak görmektedir. Ghandchi’ye göre, günümüzdeki küreselleşme karşıtı gruplar, 18. yüzyıl’da endüstrileşmeye karşı çıkan feodalizm yanlılarına benzemektedirler. O dönemde endüstrileşmeye karşı çıkanlar gibi küreselleşme karşıtları da yetersiz alt yapıyı suçlayacaklarına küreselleşmenin ortaya çıkardığı bozukluk ve aksaklıkları gündeme taşımaktadırlar. Ghandchi, bu durumun sebebinin sol hareketin içerisinde bulunduğu çağı algılamada yetersiz kalması olduğunu iddia etmektedir. Ghandchi’ye göre, solcular dünyanın ve endüstrinin değiştiğini göremeyerek kendi paradigmaları içinde dünyayı yorumlamaktadırlar. Bu nedenle ortaya sağlam bir politika koyamamaktadırlar (Ghandchi, 2003 akt. Karadeli, 2005: 130). Bu görüşün karşısında yer alanlara göre ise, farklı seviyelerde saptırmalar, sansürler ve karartmalarla yeni kurulan düzen farklı gösterilmeye ya da olumsuz özellikleri göz ardı ettirilmeye çalışılmaktadır. Michael Peters, Anthony Giddens’in küreselleşmeyi kaçınılmaz ve istenen bir süreç olarak göstermeye çalışmasına karşın, olayın IMF, DTÖ, DB, NAFTA, GATT, Avrupa Birliği ve kısmen de olsa OECD tarafından desteklenen, kurgulanan bir oluşum olduğunu, “ilerici dünya demokratikleşmesi” benzeri alternatifleri ya da küreselleşmenin ekonomik, sosyal ve çevresel olumsuz etkilerini görmezden geldiklerini (Karadeli, 2005: 131) iddia etmektedir. Küreselleşme karşıtı hareketlerin genelde sol eğilimli ideolojik ekolden beslenmeleri sebebiyle sol ideolojiye ilişkin olarak yapılan eleştirilerin büyük bölümü bu anlamıyla küreselleşme karşıtı hareketler için de dile getirilmektedir.

Küreselleşme karşıtı hareketin karşı karşıya kaldığı en önemli problemler, hareketin bölünmüş bir yapıda olmasından kaynaklanmaktadır. Harekete entelektüel bir temel sağlayacak olan gruplar yanında sadece eylem temelli bir bakış açısına sahip gruplarda mevcuttur. Bu gruplar ise, “kendi aralarında sorunların ne olması gerektiği, kimin ne şekilde görev alması ve hangi konuyla uğraşması gerektiği, fikir ve eylemlerin nasıl, kimlere ne şekilde aktarılması gerektiği gibi konularda çelişki ve çatışma içinde görülmektedirler” (Karadeli, 2005: 137). Wallerstein’a göre, Porto Alegre ruhu taraftarlarının kendilerince problemleri vardır. Bu hareket içinde yer alanlar dünyanın dört bir yanından gelen hareketlerle yamalı bir bohça gibi oldukça gevşek siyasal bir birlik oluşturmuştur. Ancak bu gruplar, Dünya Sosyal Forumu’nun çatısı altında buluşmaktadır. Kolektif olarak yürütebilecekleri belirgin bir stratejileri yoktur. Ancak tabana yayılmış güçlü bir destek kitlesine ve neye karşı oldukları konusunda net bir fikre (Wallerstein, 2006: 151–152) sahiptirler. Neoliberal gelişmeler insanları marjinal bir hale dönüştürdüğü ve sınıf temellerini dayanıksız hale getirdiği ölçüde karşıt hareketleri de yerleşik değerleri dönüştürme noktasında zayıflatmaktadır. Bu sebepten dolayı bu hareketler, kısmi anlamda bir direnç alanı oluşturmuş olsalar da, bahsedilen dönüştürme gücüne sahip değildirler. Çünkü kapitalist sistem, bu karşıt hareketlerin karşısında sağlam ve rasyonel anlamda bir organizasyon ile durmaktadır. Görenel’e göre, marjinal grupların (gay ve lezbiyen hareketi, feminist örgütler, insan hakları savunucuları ve çevreciler) hareketleri sisteme alternatif olabilecek bir yapıyı önleyen, dönüştürücü hareketlere karşı bir tampon işlevi görmektedir. Hatta ona göre, toplumsal sistemin yıkıcı öfke birikiminin önünü kesmek ve aksayan yönlerini görerek yeni araçlar ile zemin kazanmak isteyenler bu tür muhalif hareketlerin önünü bu anlayışla açıyor olabilirler (Görenel, 2002: 310–311). Küreselleşme karşıtı hareketler;

- Entelektüel ve teorik bir alt yapı oluşturmamaları,
- Çoğulcu yapıyı birleşik bir harekete dönüştürememeleri,
- Tam olarak bir strateji geliştirememiş olmaları,
- Sistemi ve yapıyı dönüştürme gücüne sahip olamamaları ve
- Organizasyonel bakımdan güçsüz olmaları dolayısıyla eksik bulunmaktadırlar.

Sanayi sonrası aşamayı yaşayan küresel kapitalizmden kaynaklanan olumsuz sonuçlar, iki nedenden dolayı henüz dünya çapında beklenen tepkiyi doğurmamıştır. Bunlardan birincisi, neoliberalizm ideolojisine karşı aşağıdan küreselleşme hareketine ilişkin olarak henüz bir teorik çerçevenin, siyasal bir dil ve program oluşturabilecek bir ideolojik alternatifin bulunamamasıdır. İkincisi ise, yukarıdan küreselleşmenin, bir taraftan kapitalizmin yaşanan sürecinden ekonomik yararlar elde ederken, diğer taraftan yoksulluk, marjinalleşme ve çevrenin niteliksizleşmesi ile ilgili temel güçlülere yanıt üretmeye çalışan ve açıkça ifade edilebilecek bir eleştiriye ihtiyaç duymasındır. Bu nedenle, Falk’a göre, aşağıdan küreselleşmenin istekleri hem güçlü hem de reformcudur. Ekonomik tercihin küresel kapitalist çerçevesini kabul etmektedir. Ancak etik ve ekolojik faktörlerin daha sistematik bir biçimde etkili olması (Falk, 2005: 144–145) gerekmektedir. Küreselleşme karşıtı hareketler, en temel anlamda reformcu kanat ve devrimci kanat olmak üzere ikiye ayrılabilir. Bu ayrım, küreselleşme karşıtı hareketin tam anlamıyla bir araya gelememesi ve bütünlük bir görüntü çizmesine engel teşkil etmektedir.

KÜRESELLEŞME KARŞITLIĞININ KISA TARİHİ GELİŞİMİ

Neoliberal küresel politikalara karşı dünya çapında ortaya çıkan ilk yapılanma, 1990 yılında Brezilya İşçi Partisi’nin (PT) Latin Amerika’da örgütlü bulunan radikal sol parti ve grupları SaoPaoulo Forumu adı ile bir araya getirmesi ile oluşmuştur. Forum ikinci toplantısını Meksika’da üçüncü toplantısını ise Havana’da toplamıştır. Bu forum hareketi işlerliğini günümüzde de sürdürmeye devam etmektedir. Ancak Forum yapısı gereğince daha çok belli bir kıta içerisine mekânsal açıdan

sıkışmıştır (Sensever, 2003: 27). Küreselleşme karşıtı hareketin, ilk kez 1994 yılında Meksika'da ayrılıkçı Zapatista (Ulusal Kurtuluş Ordusu-EZLN) hareketinin başlattığı silahlı isyan hareketi ile başladığı kabul edilmektedir. Bu silahlı isyan hareketi temelde ulusal anlamda ortaya çıkan bir hareket olmasına rağmen kendisine emperyalizm karşıtı bir karakter çizmektedir. Zapatista hareketi 1996 yılına gelindiğinde; dünya çapında küresel kapitalizme karşı bir araya gelme çağrısı yapmıştır. Bu çağrıya, dünyanın farklı yerlerinden yaklaşık altı bin kişi uymuş ve düzenlenen sistem karşıtı toplantıya katılmışlardır. Bu toplantıya katılan bileşen grupları, işçi, köylü, anti nükleerci, radikal ekolojist, anarşist hareketler ve birçok siyasi Parti'leri oluşturmaktadır. Bu toplantı sonrasında yerel anlamda mücadele veren eylem grupları küresel manada bir araya gelerek ortak eylem kararı almışlardır. 1997 yılında aynı gruplar daha geniş katılımı İspanya'da PGA-Halkların Küresel Hareketi (People Global Action) adıyla yeniden bir araya gelmişlerdir. 1998 yılında ise, 71 ülkeden katılımcı ile birlikte hareket eden bir eylem grubu oluşmuştur. Bu tarihten itibaren ise, dünya çapında bu bileşenlerin liderliğinde küreselleşme karşıtı eylemler gerçekleştirilmiştir. 1998 yılında gerçekleştirilen eylemlerin en göze çarpanları İngiltere'de farklı zamanlarda düzenlenen G8 zirvesi ve WTO Bakanlar zirvesi esnasında düzenlenen protesto eylemleri olarak dikkat çekmektedir. Bu eylemler küreselleşme karşıtı eylemlerin ilk örnekleridir. 1999 yılında ise küresel eylemler kendilerini farklı zamanlarda düzenlenen küresel toplantıları engelleme biçiminde değil aynı zamanda kendilerini gösterme biçimine dönüşmüş ve bu yıl "Kıtalararası karavan Eylemi" başlatılmıştır. 1998 yılında OECD bünyesinde gizlice görüşmeleri yapılan MAI anlaşması, küreselleşme karşıtları tarafından dünya çapında duyurulmuştur. Bu anlaşmaya karşı "işçilerden, çevrecilere, köylülerden, insan hakları savunucularına kadar" uzanan geniş bir küresel muhalefet oluşmuştur. MAI anlaşmasına karşıtlık temelinde oluşan bu muhalefet sonrasında "Dünya MAI Karşıtı Koalisyon" adı ile bir araya gelmiştir. Dünya MAI Karşıtı Koalisyon, dünya çapında 600'ü aşkın sayıdaki sivil toplum örgütünü bir araya getiren bir oluşum haline gelmiştir. Buraya kadar sayılan oluşumlar ve bu oluşumların yaptıkları eylemler, özellikle 1999'da DTÖ toplantısının engellenmesini sağlayan Seattle eylemine zemin oluşturmuştur. Bu eylemler en temelde küreselleşme karşıtı hareket açısından bir eylem geleneği yaratmıştır. Sermaye destekli tüm uluslararası toplantılar bu oluşumlar tarafından takip edilmekte ve engellenmeye çalışılmaktadır. "Washington, Melbourne, Okinawa, Davos, Quebec, Prag, Nice, Göteborg ve son olarak ölümle sonuçlanan Cenova ve Barcelona" eylemleri (Mahmutoğulları, 2002: 2-3) bu çabalara örnek olarak verilebilir.

Küreselleşme karşıtı hareketler, temelde neoliberal ekonomik politikalara karşıtlık temelinde yapılandığından SaoPaulo Forumu sonradan kurulmuş olan Dünya Sosyal Forumu (DSF) hareketinin de temel sistematüğünü belirlemiştir. DSF³, başlangıçta birkaç kişinin fikri olarak gelişmiş olmasına rağmen, fikrin gelişmesini sağlayan ve neoliberal karşıtı mücadelenin tarihini değiştiren önemli gelişmeler ortaya çıkmıştır. Bu gelişmeler arasında MAI' ye karşı verilen uluslararası mücadele (ABD'de daha sonra başkanlık seçimlerine adaylığını koyan Ralph Nader'in başını çektiği "Public

³ Avrupa'da Davos Zirvesine paralel zamanlarda aşağıdan küreselleşme aktivisti ekonomist ve öğrenciler tarafından anti-davos etkinlikleri düzenlenmişti. Ancak Brezilyalı Aktivistlerin hedefi, bunun ötesinde dünya çapında neoliberalizm'e karşı mücadele eden toplumsal hareketlerin katılabileceği bir forum biçiminde örgütlenebilmek biçiminde belirlemiştir. Dünya sosyal forumu ilk olarak Brezilyalı Oded Grajew tarafından dile getirilmiştir. Grajew 2000 yılının şubat ayında Fransa'da bulunurken, fikrini Brezilyalı Aktivist Francisco Whitaker'e (Brezilyalı Piskoposlar Adalet ve Barış Konseyi Komisyonu Sekreteri) açmıştır. İki Brezilyalı aktivist, Davos Zirvesine katıldıktan sonra Fransa'ya dönüşlerinde, bu fikrin gerçekleşmeyeceğini danışmak üzere Le Monde Diplomatique'in yayıncısı ATTAC kurucularından Bernard Cassen'e danışmışlardır. Cassen, konuya ilişkin olarak böyle bir forumun, Davos'un temsil ettiği değerlerden kopuşu temsil edecek ve sembolik bir anlam ifade edecek biçimde, bir üçüncü dünya ülkesinde gerçekleştirilmesi olacağını ve Brezilya'nın bunun için uygun ülke olduğunu savunmuştur. O dönemde Porto Allegre, katılımcı bütçe uygulaması ve neoliberalizme karşı yerel yönetim düzeyinde verilen mücadele ile uluslararası düzeyde tanınmıştı. Bunun dışında Brezilya, sosyal hareketlerin çok güçlü olduğu, alt yapı açısından da ekonomik gelişmişliği yeterli bir ülkedydi. Bu sebeple Dünya Sosyal Forumunun Brezilyanın Porto Allegre kentinde yapılması kararlaştırılmış oldu (Sensever, 2003: 28-29).

Citizens” hareketinin özel bir yeri vardır), Seattle’de Dünya Ticaret Örgütü’ne karşı direnişi ve Yurttaşlarla Dayanışma Amacıyla Finans İşlemlerinin Vergilendirilmesi Derneği (ATTAC) önemli yer tutmaktadır. Dünyanın efendileri konumundaki çok uluslu şirketlerin, uluslararası finans Kurumlarının ve devlet yöneticilerinden oluşan elitlerin, İsviçre’nin Davos kasabasında bir araya gelerek kapalı kapılar ardından 6 milyar insanın kaderini doğrudan ilgilendiren konuları tartıştıkları Dünya Ekonomik Forumu (DEF), küresel kapitalizmin karar alıcı temel aktörü/ajanı olarak görüldüğünden; kendi karşıtı ortaya çıkarmıştır. Bu karşıtlık, Davos toplantılarının karşısında Neoliberalizm karşıtı bir söylem ile bir araya gelme fikrini tartışmaya açmıştır. Aynı dönemde, Brezilyalı neoliberalizm karşıtı aydın ve aktivistler, döneme damgasını vuran “protestocu” karakteri aşmanın, karşı çıkılan düzenin alternatiflerini de sunmanın gereğini tartışırken aynı zamanda hareketin pozitif bir karakter kazanmasının yollarını tartışmaya başlamışlardır. Davos zirvesinin karşısına sermayenin küreselleşmesine karşı aşağıdan küreselleşme hareketinin düzenleyeceği bir karşı Davos zirvesiyle, “dünyanın efendilerinin düzeninin tersine, ekonominin kâra değil, insanlığının hizmetine tabii olacağı başka bir dünya mümkün mesajını daha güçlü bir şekilde verme fikri yatmaktadır” (Şensever, 2003: 27-29). Dünya Sosyal Forumu (DSF); neo-liberalizme, sermaye tarafından yönetilen bir dünyaya veya emperyalizmin herhangi bir türüne karşı çıkan sosyal hareketlerin, ağların, STK’ların ve diğer sivil toplum örgütlerinin, düşüncelerinin peşinden gitmek, fikirlerini demokratikçe tartışmak, çözüm önerileri geliştirmek, deneyimlerini özgürce paylaşmak ve etkili bir eylem ağı geliştirmek amacı ile bir araya geldikleri bir açık buluşma ortamı olma iddiası taşımaktadır. DSF, 2000’li yılların sonundan başlayarak düzenlenen Dünya Sosyal Forumu toplantıları ile küreselleşme karşıtı hareketin çatı organizasyonu olduğu iddiası ile çok farklı ülkelerden ve küreselleşme karşıtı nitelik içeren çeşitli bileşenleri bir araya getirmektedir (www.sosyalforum.org).

20. yüzyıl sonlarında ve yeni bir çağa girerken, küreselleşme karşıtı düşünceler, kamuoyunda daha fazla dikkat çekmeye başlamıştır. Bu sürece bakıldığında, sürecin şirketlerin kar sağlamaya yönelik aşırı stratejilerinin sebep olduğu zenginlikte ve refahta küresel uçurumların bir duyarlılığa dönüştüğü görülmektedir. Özellikle 1999 ve 2001 yılları arasında küresel cephe ile küreselleşme karşıtları arasında dünyanın birçok yerinde sokak çatışmaları meydana gelmiştir. Steger’e göre, bu saldırılar, ABD’de 3 binden fazla insanın ölümüyle sonuçlanan görülmemiş terörist saldırı ile doruk noktasına ulaşmıştır (Steger, 2006: 153–154). Küreselleşme karşıtı eylemlerin başlangıcında 1997 yılında “Aziz Jose” veya “Asteriks” olarak anılan Jose Bove ve arkadaşların Fransa’da Norvartis şirketinin genleri dönüştürülmüş mısır tohumu deposunu tahrip etmesi olayı vardır. Aynı grup Millua şehrinde McDonald’s restoranına yönelik olarak ta eylemde bulunmuştur (Özyurt, 2002: 223).

BULGULAR VE YORUMLAR

Küreselleşme Karşıtı Hareket İçerisinde Yer Alan Aktivistlerin Şiddet Olgusuna İlişkin Algıları

Şiddet kavramı, bir kişi, grup veya oluşumdan diğer bir kişi, grup ya da oluşuma karşı kullanılan kuvvete dayalı bir eylem olarak algılanmaktadır. Şiddet; bir kişiye güç veya baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak; şiddet uygulama eylemi ise zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma, yaralama olarak tanımlanmaktadır. Dar anlamıyla ele alındığında ise, şiddet, insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen sert ve acı verici bir edim olarak tanımlanır (Ünsal 1996: 29 den Akt. Adak, 2004: 29). “Hâkim olmak, yenmek, yönetmek amacıyla güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, fiil, işlem: bir işi bozma engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici (yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranış” (Erten ve Ardalı, 1996: 143; Ayan, 2006: 193) olarak tanımlanır. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere şiddet; güce dayalı, ortaya çıkan bir durumu engelleme veya ortaya

çıkması istenen bir davranışı belirleme, uygulanan kişiler veya gruplar üzerinde psikolojik baskı uyandırmak, yönelen bir davranışı engellemek gibi farklı biçimlerde belirlenimlere sahiptir. Bu çalışmada şiddet olgusu, hâkim olmak, yönetmek, şiddeti bir etkinlik yaratmak maksadıyla kullanmak, tahrip etmek ve bozma ve engelleme anlamlarıyla ele alınmaktadır. Görüşmecilerin üzerinde durdukları temel şiddet anlayışı/algılayışı bu bağlamda ortaya çıkmaktadır.

Küreselleşme karşıtları, küreselleşmeye ilişkin ortaya koydukları olumsuz temel yaklaşımları bağlamında değerlendirmelerini yaparken; küreselleşme sürecinin kendisini; şiddet temelli ve şiddeti yaratan/oluşturan, oluşturduğu bu şiddetten beslenen bir karakter taşıdığı biçiminde bir anlayışı/algılayışı benimsemektedirler. Bu bağlamda; görüşmecilerin “*Savaşlar yüzünden; demokrasi götürmek adına bir ülkenin kültürünü ve kendi iç dengelerini bütünüyle yok edip, tamamen yalan üzerine kurulu ve sonuçta da yüz binlerce insanın öldüğü çok açık yani*” **E.E. (28 Yaş)**, “*Başta kan; küreselleşme adına kaynakların paylaşımı ve Irak’ın işgalidir. Dolayısıyla küreselleşme barış için tehdittir. İnsanlık için tehdittir. O ülkelerin ekonomileri için tehdittir*” **E.K. (51 Yaş)** ve “*Ben küreselleşmeyi, dünyanın üzerini örten bir yorgan gibi düşünüyorum. Eskiden emperyalizm vardı. Dünyanın insanlığın geleceğini ve gidişatını çok olumsuz yönde etkileyen bir tehlike olarak düşünüyorum. O anlamda dünyanın nefesini oksijenini kesen bir yorganın dünyanın üzerine serilmesi gibi düşünüyorum ben onu. Dünyanın mavi iken, dağların rengi morken, dünya renk renk çeşitli insan topluluklarından ve bunların davranışlarından oluşan bir yer iken, sermayenin küreselleşmesi -ki ben ona aynı zamanda kapitalizmin kendini yeniden üretmesi olarak ta görüyorum- ile dünyanın renginin para rengine dönüşmesidir. Dolayısıyla ben küreselleşmeyi emperyalizm ile para ile sermaye ile ve güçlü olanların daha güçlü olması ile ilintili bir kavram olduğunu düşünüyorum. Tabii bunun alt başlıkları var -Savaşın küreselleşmesi, şiddetin küreselleşmesi-*” **B.A. (50 Yaş)** biçiminde ortaya çıkan algıları, şiddetin küreselleşmeye bağlı olarak, sürecin bir gereği ve ayrılmaz bir parçası olarak geliştiğine ilişkin yaklaşımlarını ortaya koymaktadır. Küreselleşme sürecinin şiddeti körüklemesi ve şiddeti, savaş veya ekonomik yapılanmalar biçiminde toplumlara aksettirmesi algılayışı/anlayışı gereğince; küreselleşme karşıtları küreselleşme sürecinin ürettiği bu şiddet eğilimlerine karşı, karşıtlığın gerektirdiği şiddete ilişkin yaklaşımlarını belirlemişlerdir.

Küreselleşme karşıtı hareket içerisinde şiddet eğilimini temsil eden anarşist gruplar söz konusudur. Bu tip grupların yapılan eylemler sırasında yaptıkları şiddet içerikli karşı koyuşlar, küreselleşme karşıtı hareketi şiddet temelli bir hareket tarzında değerlendirme anlayışının yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Küreselleşme karşıtları özellikle basın ve yayın organlarında, düzenlenen her protesto eylemi sonrasında şiddet içeren bir hareket olarak ifade edilmektedir. Küreselleşme karşıtı hareket içerisinde yer alan bireylerin şiddet olgusuna ilişkin düşüncelerini belirlemek üzere, araştırma grubundaki görüşmecilere “Küreselleşme karşıtı hareketlerde şiddet olgusunun kullanılması konusunda neler düşünüyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen yanıtlar küreselleşme karşıtlarının şiddete temelde karşı olduklarını ancak meşru müdafaa hakkı olarak şiddeti desteklediklerini ortaya çıkarmıştır.

Şiddet olgusuna ilişkin olarak küreselleşme karşıtlarının genel algısı ele alındığında karşıtların, doğrudan şiddet eylemlerini doğru bulmadıkları tespit edilmiştir. Küreselleşme karşıtlarının birleşme alanı olarak kabul edilen, Sosyal Forum birlikteliğinin şiddeti bir eylem biçimi olarak benimsememesi üzerinden olarak, şiddetin her türüsüne karşıtlıklarını dile getirmektedirler. Bu durum araştırma kapsamında görüşme yapılan, **E.E. (28 Yaş)**’nin “*Şiddet, bazı gruplar tarafından siyasal mücadelenin bir yöntemi olarak görülüyor. Ancak sosyal forumlar üzerinden mücadeleyi yürütenler ile şiddeti siyasal bir araç olarak kullanan hareketleri bir kere birbirinden ayırmamız gerekir. Çünkü sosyal forumlar şiddeti baştan reddeden kuruluşlardır. İlkelerinde bu var. Yoksa sosyal forum hareketi, şiddeti önermeyen kuruluşların bir araya gelerek kurduğu oluşumdur*”. Biçimindeki ifadelerinde de

kendini göstermektedir. Küreselleşme karşıtları, eylemlilikler sırasında şiddetin bir çözüm üretmeyeceğini ve bu durumun küreselleşme karşıtı hareketin varlık sebebine ve ortaya çıkış biçimine ilişkin doğru algılamalar ortaya çıkarmayacağı hususunda birleşmişlerdir. Örneğin, **T.M. (35 Yaş)** adlı görüşmecinin “*Ben yana değilim bir çözüm üreteceğine de inanmıyorum*”. biçiminde ifade ettiği anlayış ilkesel olarak küreselleşme karşıtı aktivistlerin şiddete ilişkin temel bakış açısı olarak dikkat çekmektedir.

Küresel kapitalizmin ürettiği eşitsizlikler üzerinden küreselleşmeyi değerlendiren karşıtlar, şiddet olgusunun uygulanış tarzının ve biçiminin her durumda farklı farklı gösterimlere sahip olabileceğini savunmaktadırlar. Dünya çapında şiddete yönelen hareket ve gruplar ile küreselleşme karşıtı oluşum ve grupların uyguladıkları ve yöneldikleri şiddet anlayışı birbirinden teorik ve bakış açısı itibarıyla ayrılmaktadır. Bu durumu, **E.E. (28 Yaş)** “*Ancak sonuçta, ben şiddete toplumsal hareketlerin yürüttüğü şiddet olarak baktığımda, o şiddeti de biraz ayırtırmak lazım. Bence, Hamas’ın uyguladığı şiddetle, Atina’da bir gösteride küçük bir anarşist grubun yaptığı şiddet arasında bir fark var. Birisi; toplumsal mücadelenin kendisini başka bir şekilde ifade edememesinden kaynaklı iken ötekisi; siyasal mücadelenin kanalları varken, şiddetin mutlaklaştırılması anlamında yürütülen bir şey var bence bu ikisi birbirinden farklıdır*”. biçimindeki ifadesi ile net bir şekilde ortaya koymaktadır. Küreselleşme karşıtları şiddet olgusunu uygulama ve başvurma noktasında birincil kaynak olarak benimsemezken; küresel kapitalizme karşı yürüttükleri küresel mücadele sırasında, şiddetin kendilerine yönelmesi ile birlikte artık şiddete başvurulması ve kendilerine yönelen şiddeti bertaraf etmek manasında şiddet uygulanmasını da meşru müdafaa hakkı olarak yorumlamaktadırlar. **S.Y. (50 Yaş)**’nin yapılan görüşmede; “*Şiddeti yaratanlar orada iki taş atan Molotof atanlar değildir. Şiddeti yaratan kapitalizmin kendisidir. Devletlerdir şiddet yanlısı olan, kurumsal yapılardır şiddet yanlısı olan veya sermayedir şiddet yanlısı olan yoksa küreselleşme karşıtı hareketler şiddet yanlısı değildir. Şu olabiliyor. Genç insanlar, kanı daha deli dolu akanlar onlar tabii ki polise daha çok mukavemet edebiliyor. Yalnızca kendini savunmaya çalışabiliyor. Oluşturulmaya çalışılan bir barikatı yıkmaya çalışıyor. Bu şiddet falan değil şiddeti yaratanlarla mücadele şeklinde oluyor. Küreselleşme karşıtı hareketin bu şiddeti doğuracak bir gücü yok. Hatta bu hareket bir devrim falan da yaratmayabilir. Ama bu hareket şunu yaratmıştır dünya da bir küreselleşme karşıtlığı kavramı oluşmuştur*”. Şeklindeki ifadesi şiddete karşı bir meşru müdafaa hakkının doğduğuna olan inancın keskin bir belirtisidir. Yapılan görüşmelerde görüşmecilerin bir kısmı şiddet uygulama veya şiddete başvurma noktasındaki meşru müdafaa hakkını savunurken, küresel eylemlerden ziyade ulusal çapta meydana gelen eylemlerden örnekler vererek; şiddete başvurma hakkının ne zaman doğduğunu ve bu hakkın kullanılması esnasında yapılacak eylemliliklerin nasıl düzenleneceğini, “*Şiddet karşıdan geliyorsa da ona karşı bir direnci de örgütleyeceksin. Başka çaremiz yok. Örnek olarak 1 Mayıs eylemlerinde yaşadıklarımız. Şiddet devlet tarafından geliyor*”. **T.M. (59 Yaş)** biçiminde ifade etmektedirler. Küreselleşme karşıtları şiddete ilişkin bakış açılarının temeline yerleştirdikleri meşru müdafaa hakkı üzerinden yaptıkları değerlendirme de, özellikle kendilerine yönelen veya kitle iletişim araçlarında küreselleşme karşıtlarının şiddet yanlısı olarak gösterilmesine vurgu yapmaktadırlar. Şiddete başvurmayı temel anlamda reddetmelerine rağmen yaşanan eylemliliklerde ortaya çıkan şiddet görüntülerini de yine küresel kapitalizmin uyguladığı/uygulattığı şiddet üzerinden değerlendirmektedirler. **G.Y. (Yaş 49)** ile yapılan görüşmede ifade edilen; “*Ne terörü, ne şiddeti tek yanlı bir olay gibi görmüyorum. İkisinden de söz edebilmek için, bir karşıtlığın alması gerekir. Dolayısıyla şiddetten yana küreselleşme karşıtı hareket, ne demek zaten önce bunu sorgulayalım. Bu tamamen televizyonlara yansıyan görüntülerle ilgili bir şeydir. Ne yapmış anarşist hareket bunu düşünelim. Neden şiddetten yana diye algılanıyor. Yapmaya çalıştıkları şey şu; DTÖ Seattle’da toplanmak istiyor, deklare etmiş gününü tarihini, oraya gidiyor insanlar etten duvar oluşturuyor.*

Delegelerin girişine engel olmak için, bunun şiddet neresinde? Ancak bu şiddet olarak algılanıyor. Böyle gösteriliyor. Çünkü böyle sunuluyor. Bunlar kol kola giriyor ve yere yattıyorlar ve bu şekilde geçilmeleri mümkün değil. Doğrudan eylem eğitimi almışlar. Çok iyi biliyorlar. Atlı polis gelince ne yapacaklar? Gaz sıkıldığında ne yapacaklar? Copla gelindiğinde ne yapacaklar? Bunların hepsini bilen, militan asıllı, yürekli insanlardır. Durduk yerde hiç kimse hiçbir şey yapmıyor. Şiddetten yana küreselleşme karşıtı hareket yok. Amaçları sadece o toplantıyı yaptırmamak. Şiddet karşıtı bir harekettir ama kendisine saldırıldığında da cevap veren bir harekettir. Şiddeti kapitalizm üretir". Biçimindeki şiddet yaklaşımı bu değerlendirmeyi ortaya koymaktadır.

Araştırma grubuna giren küreselleşme karşıtları şiddete karşı olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak şiddet kendilerine yönelince, buna karşılık verilmesi gerektiğinde ısrarlıdırlar. Onlara göre, kapitalist düzen ile başka türlü bir mücadele söz konusu olamaz. Küreselleşme karşıtı eylemlerde görüntülere yansıyan olayların abartıldığına inanmaktadırlar. Bu tür eylemlerde şiddet hadisesi, kapitalist güçlerce eylemcilere uygulanan şiddete karşı cevap verme biçiminde gelişmektedir. Küreselleşme karşıtlarının şiddete bakış açılarının ortaya konulması bakımından, bir DTÖ toplantısı esnasında barikatı yıkan ön grupta yer alan **A.A. (54 Yaş)**'nin anlatımı önemli bir örnek teşkil etmektedir. **A.A. (54 Yaş)**, görüşmede, "*Ben çiftçiyim. Dünyadaki çiftçileri ilgilendiren bir karar alınırken bende masada olmalıyım. Toplantı masasıyla aramızdaki barikatı bu yüzden yıktık. Amacımız toplantıya katılmaktı. Çünkü kimse ben olmadan, bir yerde benle ilgili bir karar alamaz.*" demiştir. Şiddeti ilkesel olarak reddetmelerine rağmen, küreselleşme karşıtı eylemlerde toplantıların yapılmaması veya inkıtaa uğraması için eylemcilerin örgütlü hareket ettikleri söylenebilir. Görüşmecilerden **G.Y. (49 Yaş)**'nin "*Bunlar kol kola giriyor ve yere yattıyorlar ve bu şekilde geçilmeleri mümkün değil. Doğrudan eylem eğitimi almışlar. Çok iyi biliyorlar.*" biçimindeki ifadesi bu durumu kanıtlamaktadır.

Küreselleşme karşıtı hareketlerin düzenledikleri eylemler incelendiğinde, küreselleşme karşıtlarının protesto gösterileri esnasında 4 ana bloğa ayrıldıkları görülür. Bu bloklar şunlardır (Uzun, 2001: 47):

a) Pembe Blok: Hareketin asıl gövdesini oluşturan bloktur. Bu blokta; ATTAC, Sivil Toplum Örgütleri, yardım kuruluşları yer alır. Polisle çatışmaya girmeyen pasifist, barışçıl, kitlesel protestolar düzenlerler.

b) Beyaz Blok: Bu bloğu otonomlar oluşturur. Özel olarak hazırlanmış bu blok, şiddet içermeyen doğrudan eylem yoluyla polis barikatını zorlayan ve polis şiddetini açığa çıkaran protestolar düzenlerler.

c) Kızıl Blok: Uluslararası Sosyalist akım bu bloğu oluşturur. Bu blok barikatları, şiddet içermeyen sendikal militanların katılımıyla kitlesel doğrudan eylem aracılığıyla zorlar, büyük gösterileri işçi sınıfının katılım ve grev, işgal vb. silahlarla güçlendirir.

d) Siyah Blok: Anarşistlerin oluşturduğu bloktur. Eylemlerde polisle doğrudan çatışmalar ve kapitalizmin simgesi olan binaları yakıp yıkarak kaos yaratmaya çalışırlar".

Küreselleşme karşıtı hareketler ilkesel olarak şiddeti reddetmekle birlikte bu hareket içerisinde kendine yer bulan anarşist yapılanmalar, dünyanın neresinde olursa olsun protesto eylemlerinde kapitalist sistemin veya küreselleşmenin göstergeleri olan çeşitli kurum ve markalı mağazalara saldırılar düzenlemektedirler. Küreselleşme karşıtı eylemlerde *siyah blok* olarak adlandırılan ve eylemler esnasında eylemci grupların en önünde yer alan anarşist gruplar, eylemler esnasında şiddete dayalı eylemliliği ortaya çıkarmak isteyen ve şiddeti bir amaç olarak kullanan eylem gruplarını oluşturmaktadırlar. Araştırma kapsamına giren görüşmeciler arasında bu anarşist grupların eylemlerinden rahatsızlık duyan ve bu grupların yaptıkları sebebiyle küreselleşme karşıtı hareketin yanlış tanındığına inanan kişiler azımsanmayacak şekilde yer almaktadırlar. Bu şekilde düşünen

görüşmecilerden **T.M. (59 Yaş)**, “Yunanistan’da yaptığımız gösteri sırasında otonom gruplar araya girdi. Maskeli gruplar, Amerikan elçiliğine saldırdılar, polis arabalarını devirdiler dolayısıyla iş çıkırından çıktı. Bütün Atina gaz içinde kaldı. Bizim grupların bir kısmı dağıldı. Anormal ölçüde bir şiddet vardı. Araya girenler anarşist otonom gruplar ve her olayda böyle yapıyorlar. Atina’da çoklar. Yapabilirler ona da bir şey demiyorum. Ama bizim gösterimizde yapmaları doğru değildi. Bizim içimizde değiller. Sen bir gösteri yapıyorsun. Sen bu gösteriyi yapanlara karşı mısın? Hayır değilim diyorsun. Sen kime karşı? Devlete karşı. O zaman devlete karşı olduğunu göstermenin her zaman olanakları var. O yolun içinde göstermen doğru değil. Çünkü sen bizimle alakalı değilsin, bize karşı da değilsin. E o zaman niye bizim içimizde gösteriyorsun. Ha gel beraber yürü. Kimse ona bir şey demiyor. Ama gelmiyorsun. E niye gelmiyorsun? İşte sizinki doğru değil en kabaca. O zaman sen doğrusunu yap. Doğrusunu burada yapmak zorunda değilsin. Bu ilginç bir deneyimdi. Atina’daki başka bir yerde de olmaz. Çünkü bu gruplar, Yunanistan’da çok yaygınlar. Mesela Paris’te ayrı bir forum yapıyoruz dediler. Ama bu tür bir provoke etmediler”. biçimindeki ifadeleri ile anarşist ya da otonom/bağımsız gruplar olarak adlandırılan ve şiddeti amaç olarak kullanan gruplardan duyulan rahatsızlığı ortaya koymaktadır.

Tüm bu şiddet yanlısı olmama ve ilkesel olarak reddetme haline rağmen, küreselleşme karşıtları şiddetin küreselleşme ideolojisi ile mücadele de yeri geldiğinde kullanılması gerektiğine inanmaktadırlar. Çünkü onlara göre, küreselleşmenin kendisi şiddet içermektedir. Bu konuda, Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesinin lideri ve Cezayir Cumhuriyeti’nin ilk başbakanı Ahmed Ben Bella’nın ifadeleri bakış açısını anlamak bakımından iyi bir örnek oluşturmaktadır (Şensever, 2003: 174).

“En büyük şiddet, ekonomik sistemin bizzatı kendisinin uyguladığı şiddettir. Bir insanı aç bırakmanın ona karşı şiddet uygulamak olduğuna inanıyorum. Özellikle de herkese yetecek kadar yiteceğin olduğu açıkken. İstatistiklerden biliyoruz ki Avrupa’da gıda maddeleri depolarda çürüyor. Güney’de bile herkese yetecek kadar yitecek var. Ama Afrika ve Asya’da insanlar açlıktan ölüyorlar. Bu sistemde, bilim bile şiddet uygulamak için kullanılıyor. Bilim kar için değil yaşam için kullanılmalı. Öğrenme ve araştırma bilimsel gelişmelerden ve tüm küreselleşme sürecinden kar elde eden silah sanayi tarafından kullanılıyor. Bilim daha fazla yoksulluk ve baskı yaratacağına bütün insanlığın yararına olmalıdır”.

SONUÇ

Küreselleşme karşıtı hareketler, yeni sosyal hareketler yaklaşımı temelinde değerlendirilen, kendilerine has eylem biçimleri, üyelik yapıları ve organizasyon biçimleri ile dikkat çekmektedirler. Küreselleşme sürecinin dayattığı ekonomik, kültürel, siyasal ve toplumsal dayatmalara karşıtlık biçiminde kendilerini tanımlayan ve ortaya koyan küreselleşme karşıtları bu bağlamda küreselleşme olgusunun tüm belirlenimlerine yönelik olarak kendilerine has yaklaşımlar, algılayışlar, eğilimler ve tutumlar belirlemişlerdir. Bu algılayışlardan biri de şiddet olgusuna ilişkin olarak geliştirdikleri temel yaklaşımlardır.

Küreselleşme karşıtları, küreselleşme sürecinin kendi içerisinde bir şiddet eğilimi barındırdığı biçiminde beliren temel bir küreselleşme algılayışına sahiptirler. Onlara göre, küreselleşme; kendisini ortaya koyuşu ve kendini benimsetebilme yolu olarak şiddeti bir araç olarak kullanmaktadır. Bu sebeple küreselleşme karşıtları için şiddet olgusu daha çok, şiddet içeren küreselleşme sürecinin kendisinden kaynaklanan bir göstergeye dayanmaktadır. Dünya çapında ortaya çıkan küreselleşme aktörleri/ajanları (küresel süreci idare eden ülkeler, organizasyonlar ve kurumlar bağlamında) eliyle yürütülen savaşlar, baskılar, ekonomik yıldırımlar ve emperyalizmin yeni biçimi bizzatı şiddetin küreselleşme sürecinin bir sonucu olduğunun göstergesidir.

Küreselleşme karşıtları, bileşenler şeklinde oluşmuş yapıları ve farklılık temelli bir araya gelişleri sebebiyle; bölük pörçük veya karmaşık bir biçimde farklılıklardan ortaya çıkmış bir bütünlük özelliği göstermektedirler. Şiddet olgusuna ilişkin algılamalarda da olarak da bu farklılık ve bölük pörçük lük kendini göstermektedir. Küreselleşme karşıtı eylemler sırasında eylemciler farklı gruplarda ve eylemin biçimine göre eylemlilik esnasında farklı biçimlerde sıralanmaktadır. Bu sıralanma eylemler esnasında, küreselleşme karşıtlarının şiddet eğilimlerini de ortaya koymaktadır. Eylemler sırasında sadece otonom/bağımsız sendika yapılanmalarına bağlı gruplar ve anarşist ideolojik gruplar şiddeti bir amaç olarak kullanma eğilimi taşımaktadır. Bu eğilim gereğince de eylemler esnasında eylem yapan grubun en önünde blok halinde yer almaktadırlar.

Küreselleşme karşıtları, şiddeti bir amacı gerçekleştirmek anlamında kullanmayı doğru bulmamaktadırlar. Şiddet olgusuna ilişkin olarak olumsuz bir tavır alış geliştirmişlerdir. Bu tavır alışın en önemli sebebinin ise, küreselleşme karşıtı hareketin kendine has geliştirdiği niteliklerden kaynaklandığını savunmaktadırlar. Küreselleşmenin şiddeti bir araç olarak kullanma eğilimine ilişkin olarak geliştirdikleri algılayış, onların şiddeti bir araç ya da amaç olarak kullanmama gibi bir eğilimi benimsemelerine sebep teşkil etmektedir. Zira küreselleşme sürecine kaşı olmak aynı zamanda süreç içerisinde beliren küresel etkilerden de uzak kalmayı içermektedir. Küreselleşme karşıtları şiddetin her türlüüne karşı olduklarını açıkça ortaya koymaktadırlar.

Küreselleşme karşıtları, şiddeti direkt bir araç veya amaç olarak kullanmama eğilimi taşımalarına rağmen şiddete karşı çıkmayı da kendileri açısından gerekli hallerde bir hak olarak görmektedirler. Eylemler esnasında kendilerine yönelen şiddeti bertaraf etmek manasında algıladıkları şiddete karşı durmayı meşru müdafaa hakkı olarak tanımlayarak eylemler esnasında ortaya çıkan şiddet görüntülerini meşrulaştırma anlayışını benimsemektedirler. Karşıtlara göre, bu tip anlarda ortaya çıkan şiddet aslında küreselleşmenin şiddete başvurma ve buradan beslenme eğiliminden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda karşıtlığın küreselleşmesi olarak değerlendirdikleri, küreselleşme karşıtı hareketler içerisinde; küreselleşme sürecinin ürettiğine inanılan şiddete karşı da bir karşılık gelişmiştir.

Şiddete yönelen davranışları meşru müdafaa hakkı olarak meşrulaştıran karşıtlar, eylemler sırasında sadece şiddet sergileyen anarşist grupları olumlu değerlendirmemektedirler. Bu tip anlayış ve davranışların küreselleşme karşıtı hareketlerin temel düşüncelerine aykırı olduğunu düşünmektedirler.

KAYNAKÇA

- ADAK, N.: “Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet”, Bilig, S.30, Yaz/2004.
- AYAN, S.: “Şiddet ve Fanatizm”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C.7, S. 2, Sivas, 2006.
- ERTEN Y. ve C. ARDANALI: “Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”, Şiddet, Cogito,S.6-7, 2001.
- FALK, R.: Yırtıcı Küreselleşme Bir Eleştiri, (Çev. Ali Çaksu), Küre Yay., İkinci Baskı, İstanbul, Haziran 2002.
- GHANDCHİ, Sam: “Antiglobalization is a Reactionary Movement”, Iranscope, 1 Ocak 2003, <http://ghandchi.com/177-antiglobalization.html>.
- GÖRENEL, Z.: “Karşıtlığın Küreselleşmesi: Neoliberal Dönemde “Yeni” Toplumsal Hareketler”, Küreselleşme İktisadi ve Sosyopolitik Karşıtlıklar, (Der. Alkan Soyak), Om Yay., İstanbul, 2002.
- KARADELİ, C.: “Küreselleşme Karşıtlığının Sorunları ve Sonuçları”, Küreselleşme ve Alternatif Küreselleşme, (Der. Cem Karadeli), Phoenix yay., Ankara, 2005.
- MAHMUTOĞULLARI, Mesut: “Küreselleşme Karşıtı Hareketler “NASIL BİR DÜNYA” Sorusuna Yanıt Verebilecek mi?”, <http://www.antimai.org/gr/mmodtu.htm>, 4 Temmuz 2002.

ÖZYURT, C.: Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2002.

STEGER, M. B.; Küreselleşme (Çev. Abdullah Ersoy), Dost Kitabevi Yay., Ankara, 2006.

ŞENSEVER, L.: Dünya Sosyal Forumu Aşağıdan Küreselleşme Hareketi ve Küresel Direniş (Antikapitalist Hareket İçin Klavuzlar 7), Metis yay., İstanbul, Ekim 2003.

TUNA, O. D.: “Küreselleşme Karşıtlığının Gelişimi Üzerine”, Küreselleşme ve Alternatif Küreselleşme, (Der. Cem Karadeli), Phoenix Yay., Ankara, 2005.

ÜNSAL, A.: “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, Cogito, S.6-7, Kış/Bahar 1996.

WALLERSTEİN, I.: “Kalkınmacılık ve Küreselleşmeden Sonrası Ne ?”, Küreselleşme Okumaları, (Çev. Yusuf Okan Kavuncu), (Edt. Kudret Bülbül), Kadim Yay., Ankara, Haziran, 2006.

WALLERSTEİN, I.: Amerikan Gücünün Gerileyişi Kaotik Bir Dünyada ABD, (Çev. Tuncay Birkan), Metis Yay., İstanbul, Ocak 2004.

YILDIRIM, A. ve H. ŞİMŞEK: Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yay., Beşinci Baskı, Ankara, Haziran 2005.